

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

FORENING & MUSEUM

Nr. 1 / 2021

Desværre skal jeg igen skrive en leder om Helsingør Museernes situation. Ikke alene venter vi på ansættelsen af en ny museumschef, men også inspektører, hvoraf der nu kun er enkelte tilbage.

Oven i dette kommer Coronasituationen. Vi har planlagt udgivelsen af vores foreningsblade og årbog. I skrivende stund ved jeg ikke, om foredragene i februar og marts kan afholdes. Men de er planlagte. Alle andre aktiviteter vil vi først arrangere til efteråret 2021.

Helsingør Museerne har i de sidste mange år haft to chefer, Kenno Pedersen og Maibritt Bager.

Kenno Pedersen havde allerede for 20 år siden store problemer med økonomien, hvilket fremgår tydeligt i Museets årbøger.

I 2011 havde Museerne 100-års jubilæum. I Årbogen står, at året også var ”skifteår” på museerne. ”Flere mangeårige medarbejdere forlod museet og gik på pension. ... Kommunens anstrengte økonomi betød, at museet ikke kunne genbesætte flere af de ledige stillinger, og en reel nedskæring af museets budget var den nye virkelighed ...” Det var den virkelighed, Maibritt Bager overtog. I 2018 var museernes bevilling skåret med 13% på 5 år. Det burde have været meget tydeligere i debatten.

Museernes bestyrelse, der er lig kommunens Kultur- og Turismeudvalg, har desværre manglet den faglige indsigt. Der er et behov for fagfolk og brugere i en bestyrelse og ikke kun politikere.

Helsingør er historisk set en uhyre vigtig by, hvor den lokale historie også er Danmarks historie.

I Museumsforeningen har vi været dybt bekymrede over forløbet siden august 2020. Problemet er i et vist omfang, at vi har for mange seværdigheder. Helsingør mangler en overordnet strategi for sine historiske perler, men samarbejde mellem de forskellige ejere af de kulturelle institutioner er også påkrævet.

*Tom Sinding
Formand for Helsingør Museumsforening*

Forsidebilledet

Strandgade 91, Skibsklarerergården. Opmåling udført af Ragnar Benediktsson ca. 1993, farvelagt af Lars Bjørn Madsen. Kilde: Lars Bjørn Madsen.

FORENING & MUSEUM

**Bente Thomsen (ansvh.)
Torben Bill-Jessen
Charlotte Fenger
Eva Arnsfelt
Iben Vyff**

Tryk: Nofoprint, Vallensbæk

Forening & Museum

udkommer med 4 numre om året i februar, maj, august og november.

Stof til bladet sendes til bitsnekkersten@gmail.com
Deadline for nr. 2/2021 er fredag 19. marts 2021

Helsingør Museumsforening

Formand: Tom Sinding
Næstformand: Torben Bill-Jessen
Kasserer: Flemming Jensen
Christina Papsø Weber
Charlotte Fenger
Ingrid Dora Jarbnjer
Elisabeth Thorsen
Bente Thomsen (suppleant)
Eva Arnsfelt (suppleant)

Foreningens hjemmeside:

www.helsingormuseumsforening.dk

Kontingent for 2021:
225 kr. for enkeltpersoner
275 kr. for par
575 kr. for firmaer
Betaling kan ske på:
Reg. 2255, konto 1905639169
MobilePay nr. 307140
eller ved henvendelse på
Helsingør Bymuseum
Sct. Anna Gade 36

Midt i januar 2021 trak de frivillige arrangører for Sundtoldsmarkedet sig

Vi slutter "på toppen" og takker dem som støttede op om Sundtoldsmarkedet

Suntoldsmarkedet opstod i 2012 på opfordring af den daværende museumschef Mai-britt Bager, der ønskede at udvikle et eksisterende event, Sildens Dag, til en større begivenhed. Det resulterede i et oplæg fra en gruppe frivillige. Det blev til et suntoldsmarked anno 1800-1830, et koncept der ramte dybt i helsingoranernes DNA.

Uden det Suntoldsmarked var der næppe kommet historiske skibe i havnen eller været det fokus på Suntoldstiden, som der er i dag.

Af mange årsager (COVID-19 – bortfald af tilsagn – manglende ledelse osv.) er der ingen udsigt til et Suntoldsmarked 2021. En pause på minimum to år og hvor ingen kender fremtiden, er tiden vel kommet til at slutte vort Suntoldsmarked "på toppen", nedlægge Styregruppen, takke de mange frivillige og afvikle i god ro og orden.

Vi, de frivillige arrangører har hele tiden sagt at vi udelukkende arbejder for museets formidling af Suntoldstiden – samt at uden en koordinator allokert udelukkende til Suntoldsmarked ville det få konsekvenser for os frivillige arrangører.

Vi bad om at få en koordinator. Det fik vi. Desværre ikke en koordinator på fuld tid – nu har vi ingen igen.

Personen, der blev tilknyttet Suntoldsmarkedet (Merete Nygaard Frederiksen) har opsagt sin stilling grundet manglende svar på hendes fremtidige tilknytning til museet. Hun har fra starten været den drivende kraft og det er med stor beklagelse, men med forståelse, at hun nu har fundet anden beskæftigelse

Når vi ikke har Merete længere, har vi ingen kontakt til museet, et museum som ik-

ke fungerer og som p.t. ikke har nogen synlig ledelse.

Ingen i Styregruppen er blevet kontaktet af den midlertidige ledelse eller af medlemmer af Kulturudvalget med hensyn til Sundtoldsmarkedets fremtid.

Vi udviklede ideen om et suntoldsmarked – og vi har styret Suntoldsmarkedet i perioden fra 2013 til dato, og det med kæmpe succes. Nu er det slut for vort vedkommende.

Vi, de frivillige arrangører, ønsker at rette en STOR TAK til de mere end 1.000 frivillige i dragter eller i "civil", pigerne på Systuen, alle de mere end 50 handlende, der har støttet os økonomisk, beboerne og ejerne af "De åbne Gårde", de deltagende forretningsdrivende gennem alle årene (Lynhjems Efterfølger, Slagter Jensen, Tibberup Høkeren m.fl.). Tak til de lokale medier som har været vores utrolige støtter gennem alle årene, P-service, Helsingør Havne samt de historiske skibe fra Nyhavn og smukkejollerne fra FtSF (Foreningen til Sprydstagens Forevigelse) og tak til de mere end 300 medlemmer af foreningen Sundtoldens Venner samt Logerne i Strandgade.

Sidst men ikke mindst en tak til de fonde, der har støttet, Ragnhild Bruuns Fond og Velux Fonden.

Til slut vil vi blot takke af, ikke bitre men rævestolte over et marked, som ingen andre byer end Helsingør kan formidle.

Styregruppen for Sundtoldsmarkedet

Et omvæltningens år!

*Af Christina Papsø Weber,
konstitueret leder af Museerne Helsingør*

2020 har været et omvæltningens år også for Museerne Helsingør. Ikke nok med, at institutionen ligesom resten af Danmark blev lukket ned i foråret. Slots- og Kulturstyrelsen skrev med store bogstaver, at de forventede at se forandringer, hvilket medførte livlig debat i lokale medier.

Samtidig valgte museumschefen sammen med flere medarbejdere, at de hellere ville bruge deres kræfter andre steder. Alt sammen noget, der har gjort, at det har været et arbejdsomt efterår for de resterende medarbejdere på alle andre områder end dem, et museum gerne vil fokusere på: udvikle udstillinger og formidle, forske og passe på samlingerne. Men der har heldigvis også været lyspunkter.

Velkommen til en ny museumsleder

Stillingen som ny museumsleder er slået op og vi forventer, at jobbet vil være besat, så vi kan byde velkommen 1. marts 2021. Den nye leder kommer til at stå i spidsen for et andet museum end det vi kender i dag.

Med Kultur- og Turismeudvalgets beslutning 1. december 2020, skal Flynderupgård ikke længere være en del af museernes besøgssteder. Samlingerne, der tidligere har været vist på Flynderupgård, vil dog fortsat være en del af museernes samlinger. Hvordan de skal formidles fremadrettet bliver en af de opgaver, den nye leder skal tage stilling til, når han/hun er kommet godt fra start.

Generalforsamling 2020 og 2021

Helsingør Museumsforening indkalder hermed til ordinær generalforsamling tirsdag den 16. marts 2021 kl. 19.00 i Smedenes Hus, Strandgade 46, Helsingør.

På grund af aflysningen af generalforsamlingen sidste år aflægges helt usædvanligt beretning og regnskab for 2 år.

Forslag, der ønskes behandlet på generalforsamlingen, skal være indsendt senest 14 dage før til Helsingør Museumsforening, c/o Tom Sinding, H.C. Andersens Vej 34, 3000 Helsingør, mail: tom.sinding@gmail.com

Dagsorden ifølge lovene. Dagsordenen sendes pr. mail til medlemmerne inden generalforsamlingen.

Efter generalforsamlingen bliver der et kort foredrag af Henrik Hey om skibsklarer K.F. Marstrand. Henrik Hey har til årbogen for 2019 skrevet en artikel om Marstrands første år som skibsklarer i Helsingør.

På generalforsamlingen vil Årbogen for 2020 blive uddelt til alle medlemmer, der har betalt kontingent for 2021.

Sammen med dette blad udsendes medlemskortet til alle, der har betalt kontingent for 2021. Såfremt der ikke medfølger noget medlemskort, skyldes det, at vi mangler en indbetaling.

Det har været vanskeligt for flere medlemmer, at man ikke har kunnet betale på det lukkede Bymuseum. Vi ser frem til at modtage kontingentet, når det er muligt.

Husk at medbringe medlemskort for 2021

Ungdom og læretid

Af Ole Bjørn Rasmussen

Læretid

En dag spurgte Otto Poulsen om jeg ikke var interesseret i at få en læreplads, ikke hos ham, men hos Købmand Svend E. Reichhardt i Torvegade (som i øvrigt var i familie med tidens hotteste danske filmskuespiller Poul Reichhardt). Han stod og mangelende en lærling. Det ville jeg da gerne, så jeg gik over til købmanden og fik en læreplads. Otto Poulsen kunne ligeså godt ha' sagt, at malermesteren, snedkermesteren, slagteren, manufakturhandleren eller ostehandleren havde behov for en lærling. At jeg nu blev lærling i en købmandsforretning var, kan man vel sige, lidt af en tilfældighed.

Jeg kom altså i købmandslære som 14-årig den 15. maj 1955 som kommis. Os var der mange af dengang. Lønningen var 159,00 kroner om måneden det første år. Dengang stod man jo i lære i fire år, så lønnen det sidste år var steget til 239,00 kroner. Købmand Svend E. Reichhardts forretning var ikke blot en købmandshandel, men også en slags blandet landhandel. Vi handlede med almindelige købmandsvarer, frø fra det kendte firma Ohlsens Enke, kunstgødning til alle haveejerne og fødestoffer til alle dem, der dengang havde høns og duer. Det var dengang der var liv på og omkring torvet. Hver lørdag var torvet fyldt til bristepunktet med

handlende fra oplandet. Der blev ligesom i dag solgt frugt, grønt og blomster, men der blev også solgt levende dyr som høns, kyllinger, ænder, gæs og kaniner. Det var ligesom de sydlandske markeder man frekventerer, når man nu om dage er på ferie sydpå.

Der var også masser af forretninger rundt om Torvet. Hvis jeg husker ret, var der hele fire slagtere, Kødbørsen og Brunsholt i Sudergade, Hestslagteren i Torvegade og en i Kampergade. Der var de tre købmænd, Svend E. Reichhardt, E. Popp, der også havde en ostehandel og Otto Poulsen, der og-

Købmand Reichhardt og Staldmester Petersen (ca. 1955).

så var materialist. To bagere, Carlsen i Bjergegade, der var kendt for sine fantastiske æbleboller og konditoriet på hjørnet af Bjergegade og Groskenstræde. Der var ostehandler Nielsen, Torvegade 1, samme sted lå Helsingør Kaffehus og Schou Sæbehus. På den modsatte side af torvet kunne man finde Bertrams Farvehandel, legetøjsforretningen Trævareboden og Klestrups Boghandel. Derudover var der gardinforretningen Bøghs Textil, isenkræmmer Hincheli, en tobakshandler, indtil flere frisører, en kiosk og nogle enkelte værtshuse, som Gæstgivergården og Hold an. Dem er der til gengæld mange flere af i dag. Det var dengang Torvet var byens centrum

Jeg husker min læretid som en god tid, men med tiden har jeg jo nok glemt lidt af det sure slid. Vi havde en stald i flere etager ud mod Stjernegade. Den er nu revet ned. Det kunne godt være lidt af et slæb, når lastvognen skulle læsses med 50 kg sække med foder og kunstgødning, og nogle gange var det ikke bare 50 kg sække, men også 100 kg sække. Det var kunstgødningen kali, der var i 100 kg sækkene. Nogle gange var det stivnet, så var det ligesom at løfte store sten.

Vi havde dem liggende på Spritfabrikken Tvedes gamle grund i et nedlagt lagerlokale. Dem skulle jeg lille knægt læsse sammen med købmandens staldmester Niels Peter Petersen, der var en meget høj mand på 70-80 år, så vi var noget af et umage par. Men vi klarede det, selv om vi nok har bandet en hel del. Jeg tror ikke lærlinge nu om stunder kommer bare i nær-

heden af det, vi blev udsat for dengang, men det gav en god kondition.

Dengang var alt i løs vægt lige fra sukker, salt, soda, ris, svesker og abrikoser til duefoder og kunstgødning. Spegesild havde vi i en stor tønde nede i kælderen, og samme sted havde vi også petroleum, som vi tappede af i flasker og dunke. Man lærte, at var der ingen kunder, så brug tiden på noget fornuftigt, gør rent, fyld poser op med duefoder, korn, sukker m.m. eller pynt vinduer, og så lærte vi også noget, som ikke sker i dag. Vi lærte at åbne og lukke døren med et smil og tak, når kunden efter indkøb forlod forretningen.

Vi lærlinge gik på handelsskole nogle dage om ugen om eftermiddagen. Det foregik på Kongevejens Skole, der dengang var gymnasium, for mit vedkommende i årene fra 1956 til den afsluttende eksamen i juni 1958. Det var endnu en gang med mg som gennemsnit, med yderpunkter som ”ug minus” i bogføring og ”g” i orden. Rektor på skolen dengang var Th. Ratner.

Svenskerhandel

I de år jeg var i lære, var svenskerhandlen i Helsingør på sit højeste. Det var kronede dage for bl.a. byens købmænd og slagtere. Vi var ikke på det tidspunkt i 50'erne vant til at høre svensk i TV og radio, så svensk var et virkeligt fremmedsprog – men vi fik da lært at tvål betød sæbe, glass betød is, tortburger betød lagkagebunde osv. Vi solgte utrolige mængder af margarine, sukker, sæbe og meget andet, de

købte i kassevis, så jeg lå nogle gange i fast rutefart mellem torvet og færgerne med de indkøbte varer på Longjohnen.

Dengang var der kun de tre DSB-færgelejer nede ved stationen. Jeg kan især huske, at det var slemt, når de havde en helligdag i Sverige, som vi ikke havde her i Danmark. Så var det som om det halve af Sverige var taget til Helsingør, der var ikke til at komme hverken frem og tilbage i gaderne i Helsingør for indkøbsgale svenskere. Dengang lød der ingen klage fra de handlende i Helsingør, og man så ikke nye tomme forretningslokaler hver dag.

Efter læretidens udløb i 1959 skrev købmanden i sin anbefaling til mig: »Ole er en flink, ærlig og belevn ugen mand, han har kundetække og er desuden i besiddelse af en god ordenssans«. På hans anbefaling blev jeg ansat i Frøfirmaet Ohlsens Enke i deres afdeling på Grønttorvet i Valby, et interessant job med tidlig mødetid. Så et halvt års tid var jeg pendler mellem Helsingør og Valby. Det var dengang Kystbanen overholdt køreplanen. Der havde jeg job, indtil jeg blev indkaldt til Marinen i efteråret 1959.

Fritid – Ungdom

Hvad lavede sådan nogle unge mennesker som os i vores fritid? Ja vi havde jo ikke fjernsyn, vi havde ingen internet og facebook og slet ingen mobiltelefon. Vi gik meget i biografen, dem var der jo hele tre af dengang, Kosmorama ved torvet og Biografen og Billedteater på Stengade.

Da vi var mindre gik vi til eftermiddagsforestillingerne om søndagen. Da vi blev større, blev det så til 7- og 9-forestillingerne. Utallige er de film man så dengang, før TV blev hvermands eje. Da vi endnu ikke var gamle nok til at gå ind og se de film, der var forbudt for børn, så vi Tarzan, pirat- og cowboyfilm, især dem med Hopalong Cassidy.

Da vi blev ældre, var et af de helt store hit de franske Lemmy-film og de tyske musikfilm, samt et utal af amerikanske spændingsfilm, med alt lige fra musketerer til underlige væsener fra fremmede planeter. De kunne være nok så spændende og uhyggelige, men efter dagens målestok var det jo rene børnefilm.

Vi gik jo også meget ud at danse, især om sommeren på Sommariva og Kronborg Havbad. Om vinteren var der også bal i ”Bygningen” i Søstræde og ”Strien” i Stengade. En ting må jeg dog indrømme: jeg har aldrig været på Maritza. Så gik man til dans hos Arne og Vita Sørensen eller fru Bager og lærte at danse Cha cha cha, Calypso, Jive, Tango og engelsk vals m.m.

Fritid (ca. 1958).

Jeg har altid haft en svaghed for musik, Det var i de år, jeg grundlagde min pladesamling, som jo gennem årene er vokset en hel del, og som har glædet mange i radioprogrammet "Ole Bjørns Oldies". Min første plade var en gammel 78'er med den italienske filmstjerne Silvana Mangano (kendt som rispigene), det var et latinnummer med titlen "Anna", min første vinylsingle var "Diana" med Paul Anka og min første LP med Malihini Kvintetten. Min første rock- and roll-plade var en gammel 78'er med Bill Haley "Rock around the clock". Den blev der danset en hel del til der i midten af 50'erne. men ellers var teenageidolerne på den tid jo Caterina Valente, Tommy Steele, Doris Day og Birthe Wilke.

Jeg har også altid haft en svaghed for underholdning. I 50'erne var der tit shows o.l. på Hotel Marienlyst, så jeg tog konfirmationstøjet på, kom brylcream i håret og gik ind på Marienlyst og lod som om jeg var gæst. På den måde har jeg været til flere Miss Danmark-kåringer, som jo var utroligt populære i 50'erne. Jeg var bl.a. derude, da Evy Nordlund fra Parmagade blev Miss Danmark.

Et populært arrangement på Marienlyst i 50'erne var "Swingkarussellen" for alle os unge i Helsingør. Der har jeg bl.a oplevet Danmarks Tommy Steele, James Rasmussen, Nina og Frederik og masser af god jazzmusik med lokale bands.

Jeg var også medlem af Dansk Vandrelaug, der holdt til ude på det nye vandrerhjem i Villa Moltke på Ndr. Strandvej. Vi havde et utal af ture

og festsaftener med dans sammen med medlemmer fra bl.a. København. Vi tog på cykelture og weekend og vandreture rundt i Nordsjælland. Vi cyklede til Sandkroen for at høre jazz. Når vi havde ferie, kunne det ske, vi tog på cykeltur rundt på Sjælland og de sydlige øer. Vi havde ikke nutidens elektronik, og heller ikke så mange penge, så vi var tvungne til at bruge vores fantasi og fik dermed en meget aktiv ungdom.

Mit første skæg. Marinen ca. 1961.

Militærtjeneste

Den 13. oktober 1959 blev jeg indkaldt til Marinen, med mødested på kaserne i Auderød. Der var jeg så som "mølkugle", indtil jeg den 10. december samme år blev sendt på korporalskole på Margrethesholm, der havde hjemsted på Holmen. Derfra gik turen den 17. marts 1960 som konstabel videre til Frederikshavn, hvor jeg star-

tede på deres Marinestation Bangsbo, som fjernskriver i deres kommandobunker.

Senere gik jeg over til intendantur-tjenesten, som jeg var i både som indkaldt og fastansat indtil den 10. marts 1962. I de 2½ år jeg var i Marinen, var jeg faktisk kun ombord på ét af Marinens fartøjer, og det skete kun en enkelt gang, for at besøge en af mine kammerater. Det sidste år i Frederikshavn havde jeg værelse i byen og mødte på marinestationen om morgenen. Jeg kørte vagtrunder til de forskellige militære anlæg. Frederikshavn havde en populær danserrestaurant, der hed Ritz, som vi frekventerede flere gange hver uge. Og så tillagde jeg mig skæg, og det har jeg haft siden.

Sejltid

Dengang var det populært, at pigerne tog et par år ud som au pair piger, og at vi drenge tog ud at sejle. Nu havde jeg på det tidspunkt en kammerat, der skulle på søfartsskole, og i marinen var man jo sammen med flere, der

havde været ude at sejle. Så da min militærtid var ovre, måtte det være min tur. Jeg skrev til rederiet J. Lauritzen og spurgte, om de ikke havde et job til mig. De skrev retur, at jeg kunne komme ud som messemænd, da jeg var blevet for gammel til at være messeudregning.

Det kom jeg så på "Argentinian Reefer", der normalt sejlede rundt som køleskib i Stillehavet. Den var åbenbart her i 1962 for en stund blevet taget ud af den sejlads, så torsdag den 12. april 1962 påmønstrede jeg "Argentinian Reefer" i Rotterdam som messemænd, og det var jeg, indtil jeg den 13. januar 1963 afmønstrede i Hamburg.

Havde jeg drømt om en verdensomsejling, så fik jeg den drøm fuldt ud opfyldt. Vi startede med at sejle til Buenos Aires i Argentina, derefter gik det bare rundt på alle verdenshavene. Vi var i Aden, vi var i Durban i Sydafrika, vi var en hel uge på Ceylon i Columbo (som det hed dengang), hvor vi bl.a. var til hellig fest i byen Candy.

Argentinian Reefer, 1962.

Sammen med vennerne i Long Beach Jail, 1962.

Vi lagde til i flere byer på New Zealand, vi var på Hawaii, vi var i Alaska i byen Anchorage, en by, der dengang var som skåret ud af en amerikansk cowboyfilm. Et par år senere blev den ødelagt af et kraftigt jordskælv. Vi var i Canada og i USA i byen Seattle, hvor jeg bl.a. var oppe i det tårn, der blev bygget som vartegn i forbindelse med den nyligt afholdte verdensudstilling. Derefter sejlede vi til San Francisco, hvor vi selvfølgelig sejlede under Golden Gate Broen og kørte i deres spe-

cielle sporvogne. Næste stop var Los Angeles, hvor jeg bl.a. prøvede den tids største rutchebane. Derfra tog vi en tur over Stillehavet, som ikke var spor stille, til Kina.

Det var ikke den store oplevelse, det var i Mao's regeringstid, hvor alt i Kina var gråt og blåt. Til gengæld havde vi et 10 dages spændende ophold i Napoli i Italien, med masser af spændende mad og oplevelser, bl.a. Pompei. Jeg har sejlet igennem Suezkanalen et utal af gange, og der har jeg også badet indtil flere gange. I 1962 var der stadig noget oplevelsesmæssigt ved at sejle. Vi lå jo altid minimum et par dage i hver havn. Jeg har sejlet over tidslinien i Stillehavet et par gange. Så kunne det ske, at man fik to søndage i en uge eller også mistede man en. Jeg har sejlet i hushøje bølger i mere end en uge fra Durban i Sydafrika til New Zealand, det var noget af en oplevelse. Og så har jeg faktisk aldrig mens jeg sejlede været søsyg. Til gengæld kan jeg blive søsyg, blot der er små bølger, når jeg sejler med Sundbusserne til Sverige.

Da jeg kom hjem begyndte livets alvor. Jeg blev ansat på Helsingør Skibsværft i salgsafdelingen, senere var jeg ansat hos Wrangler som lagermand, og sluttelig hos Helsingør Civilforsvar og Helsingør Brandvæsen, hvor jeg sluttede som 67-årig i 2007 som fuldmægtig. Men det er en helt anden historie.

Drukneulykken i Helsingør i 1844

Af Bente Thomsen

Søndag den 14. juli 1844 var en tragisk dag i Helsingørs historie.

I juli måned lå der på Helsingør Rhed en russisk eskadre bestående af otte linjeskibe, tre fregatter, tre korvetter og en brig. De lå og ventede på at skulle sejle til Nordsøen, hvor de skulle møde et nyt linjeskib ved navn ”Ny Ingermanland”, som havde transporteret storfyrst Michael fra Archangel.

De mange russiske skibe på rheden gav anledning til en livlig transportaktivitet. Søofficerer og matroser fra skibene gik i land for at udnytte mulighederne for at handle og komme på værtshus. Store forsyninger af kød og grøntsager blev hver dag sejlet ud til skibene, hvor de mange besætningsmedlemmer dagligt skulle bispises.

Søndag den 14. juli lå færgemand Børge Lind, hvis rettelige navn var Børge Ludvig Børgeesen, ved slæbestedet med sin jolle. Han var 41 år gammel og boede med sin familie på Lappen som så mange andre færgemænd. Han havde sin 10-årige søn med. Børgeesen skulle sejle tønder med vand ud til skibene. Hans jolle var en stor såkaldt mellemjolle, som mest blev brugt til transport af gods, kreaturer og andre tunge genstande. For at sejle en mellemjolle skulle der 2-4 mand til.

Vandpåfyldning i Helsingør Havn fra Vandcompagniets hus. Fra et ”vandhus” ved havnebroen solgte man ferskvand til skibene. I to af jollerne kan ses vandtønder. Kilde: Museet for Søfart.

Nogle drenge kom forbi og spurgte, om de måtte sejle med, hvilket de fik lov til. Inden længe var over 30 personer gået ned i båden. Det kunne båden godt bære, men det var en blæsende dag med krappe bølger. Da jollen var kommet halvvejs ud til skibene, fik den en sø ind over rælingen og kæntrede.

Helsingørs Avis skrev mandag den 15. juli: ”En skrækkelig begivenhed har i går eftermiddags bragt sorg i flere familiekredse her i byen, idet en færgébåd, som skulle bringe vand om bord i den russiske flåde her på rheden, og hvori færgemanden Børge Lind, foruden ladningen havde optaget over 30 personer – fyldtes og – sank. En fiskerbåd, som var i nærheden, red-

dede 1 af færgefolkene, 1 underofficer og 1 dreng; og et fartøj fra det nærmeste russiske linjeskib reddede de tven- de andre af færgefolkene, som udgjorde bådens besætning, samt 3 underofficerer og 6 drenge af de øvrige passagerer, hvis antal angives at have været 20, og iblandt hvilke 2 underofficerer, 1 rekrut, flere håndværkssvende og en del børn, fandt døden i bølgerne.”

Avisen skriver videre: ”Da båden sank, blev de fyldte vandtønder vel svømmende på vandet, men deres stærke sammenstød i søgangen gjorde redningen vanskeligere, da fiskerne, som først kom til, ikke turde vove sig ind imellem samme med deres lille båd, for at denne ej skulle knuses af dem. Det større russiske fartøj, der i et nu blev kappet ned og bemanded, havde desværre vind og stærk strøm imod sig, men det lykkedes dog mandskabet at redde de 11 mennesker, som blev bragt om bord i linjeskibet, hvor de, udmattede og halvdøde, straks erholdt lægehjælp og den omhyggeligste pleje, så at de alt i aftes kunne bringes i land og gengives deres ængstede familier. I dag er et af ligene bragt i land fra linjeskibet.”

Samme dag bragte Helsingørs Politikammer i avisen et avertissement underskrevet af politimester Olrik, hvori der står: ”For at pålidelig oplysning kan erholdes om de med færgemand Børge Linds båd i går eftermiddags på rheden forulykkede personer, anmodes de familier, som siden i går savne børn eller voksne, at gøre anmeldelse desangående på politikammeret snarest muligt.”

Færgemand. Kilde: Museet for Søfart

Efter et par dage var der kommet klarhed over ulykkens omfang. Torsdag den 18. juli bragte Helsingørs Avis en oversigt over de 19 omkomne og de 15 reddede. Det var alle drenge eller mænd. Seks børn i alderen fra $9\frac{3}{4}$ til 13 år havde mistet livet. De øvrige var mænd i alderen fra 17 til 30 år.

Blandt de reddede var færgemanden selv, Børge Ludvig Børgesen eller Lind og hans søn Johan Ludvig på 10 år. Syv børn i alderen 10-14 år overlevede. Færgekarlen Cornelius Hyll var også blandt de reddede.

Mandag den 22. juli skrev Helsingørs Avis videre om ulykken: ”I fredags blev de den foregående søndag samtlige forulykkedes lig fundne, på ét nær, dels af dykkeren Brown,

der om formiddagen var ankommen på rheden med skibskaptajn Lassens kutter 'Camilla', dels af flere af de her-værende færgefolk, og bragtes om af-tenen i land ved karantænebroen. Det var et syn, som med forfærdelse greb enhver af de tilstedeværende, da 17 lig af mænd, ynglinge og børn, de fleste lemlæstede, formodentlig ved vandfadenes sammenstød, optages af bådene og bares i en lang række hen ad broen til karantænehuset, hvor de pårørende modtog dem."

I forlængelse heraf skrives: "Op-havsmanden til al den jammer, fær-gemand Børge Lind, har i forrige uge været stillet for forhør; vi ville ikke udtale nogen fordømmelsesdom over ham, thi han bar i sin samvittighed en større straf, end nogen menneske-lig dom kunne udtale. Nu har han selv indstillet sig for Guds domstol; som selvmorder endte han i går nat sit liv i bølgerne."

Begravelser

Der er fældet mange tårer i Helsingørs to kirker i de dage. Fra den 18. juli til den 22. juli blev ni af de omkomne be-gravet fra Skt. Olai Kirke, deraf de seks den 22. juli.

Fra Sct. Mariæ Kirke blev der fore-taget otte begravelser af druknede. De to foregik den 21. juli, de resterende seks den 22. juli.

Den sidste begravelse fandt sted den 26. juli, da den ulyksalige færge-mand Børge Ludvig Børgesen, som havde taget sit eget liv den 21. juli, blev stedt til hvile med jordpåkastel-se af præsten, men uden nogen egent-

lig kirkelig ceremoni. I 1842 var der sket en lovændring, så selvmordere ik-ke længere blev begravet udenfor kir-kegården, men kunne få lov at blive begravet på kirkegården, dog uden kir-kelig ceremoni.

Det har været en traumatisk tid for Børgesens familie. Hans 10-årige søn havde været i overhængende livsfare i forbindelsen med kæntringen. Børge-sens kone Marie Hyll var på dette tids-punkt gravid og fødte sidst i november en datter, som blev døbt i Sct. Mariæ Kirke i maj 1845 og fik navnet Anna Louise Johanne Børgesen.

I den nærmeste tid efter ulykken er der i alle numrene af Helsingørs Avis sorgfyldte dødsannonceringer og tak fra de pårørende til familie og venner, som havde støttet dem i deres sorg.

Hvordan reaktionerne var i fær-gelaugget, ved vi desværre ikke, da det vil kræve en nærmere gennemgang af færgelaugets arkiv, som befinder sig i Rigsarkivet.

Kilder

Hovedkilden til begivenhederne er Helsingørs Avis, udgivet af pastor P.V. Grüner.

M. Galschiøt skriver i sin bog fra 1921 "Helsingør omkring Midten af forrige Aarhundrede" ganske detalje-ret om hændelserne og bygger tydelig-vis på Helsingørs Avis, men også på andre kilder.

Knud Klem skrev i 1935 en fyldig artikel om Helsingør Færgelav. Artik-len er trykt i Frederiksborg Amts Hi-storiske Samfund, Aarbog for 1935. Heri omtales ulykken kort.

Stemmeret og valg i Helsingør

Af Tom Sinding

I Årbog 2019 for Museerne Helsingør skrev jeg en artikel om Kong Peder og hans modstandere. I artiklen er to tabeller, som jeg har arbejdet videre med og fået nye oplysninger til.

Byrådet skulle før hvert valg slette de vælgere, der stod i restance med hensyn til skat eller fattighjælp. Da ægtepar var sambeskattede, betød det, at hvis en eneforsørger (normalt manden) skyldte i skat eller kommunalhjælp, mistede begge stemmeretten ved det kommende valg. I perioden frem til 1937 mistede mellem 500 og 800 "hustruer" valgretten. Der var samme regler til Kommunal- og Folketingsvalg samt indtil 1953 til valg til Landstinget.

I Helsingør betød det, at en stor del af vælgerne ikke kunne stemme. Tabellen i højre spalte viser, at fra 1915 frem til 1929 mistede mellem 15 og 20% stemmeretten. Under krisen efter 1. Verdenskrig stod 27% til at miste stemmeretten, mens det under 1930'ernes værste krise i 1933 var godt 25%. Det var normalt de lavestlønnede, der var skyldnere.

Kanslergadeforliget i 1933 ændrede ikke reglerne for selve valgretten, men ændrede tolkningen af flere sociale ydelser. For flere af disse var nu en rettilighed og ikke en almisse, der skulle tilbagebetales.

År	Slettede	Stemmeret	I alt	Slettet %
1915	846	4049	4895	17,3
1917	1377	5243	6620	20,8
1920	2066	5553	7613	27,1
1921	1115	6468	7583	14,7
1925	1281	6798	8079	15,8
1929	1638	6817	8455	19,4
1933	2373	6571	8944	26,5
1937	958	8786	9742	9,8
1941	772	9996	10768	7,2
1943	983	10409	11382	8,6
1946	968	10728	11696	8,3
1950	707	11999	12706	5,6
1954	800	13513	14313	5,6
1958	?	15640	?	

Byrådets berigtigelse af valglisterne.

Danmarks Statistik vurderede i 1935, at der var mellem 30.000 og 40.000 ekstra vælgere på landsplan, da gæld til kommunerne ikke mere var en grund til at miste stemmeretten. Måske kan det være medvirkende årsag til Staunings og Socialdemokratiets største sejr nogensinde i "Stauning eller Kaos" valget i 1935, og Kong Peder fik sit bedste valg i 1937.

Først med valgloven af 1991 blev de fleste begrænsninger i valgretten afskaffet. I dag har kun folk under værgemål og fremmede ikke stemmeret til Folketinget.

I dag er man myndig som 18-årig, og valgretsalderen er den samme. Først

i 1961 blev der skabt sammenhæng mellem myndighedsalderen og valgretsalderen på 21 år – i dag 18 år. Indtil da havde valgretsalderen siden Junigrundlovens vedtagelse i 1849 altid været højere end myndighedsalderen.

Mandatfordeling Helsingør Kommune 1906-1966

Helsingør Byråd bestod i starten af 1900-tallet af 20 personer. Næmlig 19 folkevalgte og én kongevalgt borgmester. Socialdemokratiet havde et flertal i byrådets valgte medlemmer fra 1913, men kunne først udnytte det efter 1919, da den kongevalgte borgmester forsvandt. Først i 1943 ved valget under besættelsen mistede partiet

flertallet. Nedenstående tabel viser også, at partiet Venstre stod svagt i byen. Der var meget lidt landbrug i Helsingør. Det blev først ændret med kommunesammenlægningen med Tikøb kommune i 1970.

Kommunalvalg i Helsingør Kommune 1906-1966

Borgerlisterne var indtil 1943 altid borgerlige. Danmarks kommunistiske Parti blev forbudt i 1941. I 1943 opstillede en ”uafhængig Arbejderliste”, som alle vidste var kommunistisypatisører. I 1950 opstillede Danmarks Retsforbund og i 1958 Danmarks Socialistiske Parti. Forgænger til SF.

Årstal	Liste C	Liste A	Liste D/V	Liste B	Borgerlister	DKP	SF
1906	9	5	5				
1909	5	9	3	2			
1913	6	10	1	2			
1917	5	10	2	2			
1921		10		2	7		
1925	2	10		2	5		
1929	2	11		2	4		
1933	2	11		2	4		
1937	-	11	1	4	3		
1943	4	8	1	3	3		
1946	3	10	1	2		3	
1950	3	11	1	1	1	2	
1954	3	12	1	1		2	
1958	3	11	2		1	1	
1962	3	11	2			1	2
1966	4	8	2	1		1	3

Liste C: Højre / Konservative Folkeparti (efter 1915), Liste A: Socialdemokratiet, Liste D/V: Venstre, Liste B: Radikale Venstre, Borgerlister: Før 1943: Altid borgerlige, DKP: Danmarks kommunistiske Parti, SF: Socialistisk Folkeparti.

Sæsonens sidste foredrag

Foredragene begynder kl. 14.00 og foregår i Smedenens Hus, Strandgade 46, Helsingør. Foredragene afholdes under iagttagelse af myndighedernes Corona-regler og vil kræve tilmelding på forhånd. Medlemmerne bliver orienteret pr. mail og via dagspressen i god tid inden foredragene.

Lørdag den 27. februar 2021

Inge Schjellerup:

Inkaer, mumier og glemte byer

I det 15. og 16. århundrede var inkaerne en af de mest højtstående indianerkulturer på det amerikanske kontinent med en velordnet samfundsstruktur og en højt udviklet teknologi, men uden et egentligt skriftsprog. Afdøde inkaherskere “levede” videre som mumier i deres paladser med deres efterkommere og tjenerskab, og den nye hersker skulle finde ny jord. På mindre end 100 år erobrede inkaerne et rige, der strakte sig fra det sydlige Colombia i nord til langt ned i Argentina og Chile i syd. Vandkanaler, vejsystemer og byer blev forladt, da over halvdelen af befolkningen døde efter spaniernes erobring, især på grund af de europæisk indførte sygdomme. En stor kultur gik til grunde, men Inge Schjellerups mange års forskning under ekspeditioner ind i regnskoven har bragt megen ny viden om inkaernes rige. Inge Schjellerup er seniorforsker ved Nationalmuseet.

Lørdag den 20. marts 2021

Søren Kolstrup:

Den planlagte bolig med lys og luft

I årene 1900 til 1933 tonede en ny boligpolitisk model frem med København i førertrøjen. Kommunen opkøbte jord, og byggeföreninger, forenings-ejet byggeri og til sidst offentlige boliger så dagens lys. De fællesejede boliger havde mange fremtoninger. De kunne tage form af havebyer, rækkehuse og etageejendomme. Det var dette byggeri, der kom til at dominere hovedstaden i årene 1900 til 1993. Også i provinsen kan vi spore lignende tendenser, især i socialdemokratisk dominerede byer – helt specielt Helsingør.